

La conspiració contra el carlisme

Com cada any per les mateixes dates, el 9 de maig del 1976 havia de celebrar-se la tradicional concentració-via crucis dels carlistes a Montejurra (Navarra) per celebrar la victòria en una de les batalles de les guerres carlines. Aquell any, però, les coses no van anar com estava previst: quan els primers grups d'homes que formaven part de la romeria pujaven a la muntanya, esclataren els incidents. Un home fou mort i hi hagué uns quants ferits greus, un dels quals va morir uns dies després. La premsa va parlar de "baralla entre carlistes", però la realitat era molt diferent. Durant aquests anys, els partidaris de Carles Hug de Borbó i Parma han elaborat estudis i informes que volen mostrar que tot el cas va ser resultat d'una conspiració contra ells.

Els carlistes "dividits". En el decurs del règim franquista, la família carlista —hereva del vell plet dinàstic que des del 1833 reivindicava els drets monàrquics per a una branca de la família borbònica i que en el segle XIX havia provocat tres guerres civils— s'havia anat dividint entre els acomodaticis al règim, aquells que s'identificaven amb les essències del 18 de juliol i amb el pensament més tradicionalista i ranci, i aquells altres sectors carlins, més volubles al pas del temps. De fet, des de l'esclat de la Guerra Civil hi havia hagut sectors que no combregaven amb el règim de Franco.

El gran canvi es va produir, però, en el decurs dels anys seixanta, quan sota el lideratge de Xavier de Borbó i del seu fill Carles-Hug es constituí un Partit Carlí, defensor d'una monarquia democràtica i d'esquerra, en oberta oposició al franquisme i que va acabar definint un programa de "socialisme autogestionari". L'any 1968 el Govern franquista havia decidit expulsar d'Espanya tota la família Borbó-Parma.

L'existència d'un carlisme obertament d'esquerra i que participava en totes les instàncies de l'oposició anti-franquista era massa per als sectors tradicionalistes del carlisme, que davant

Enguany s'acompleix el trentè aniversari dels fets de Montejurra. El maig del 1976, al llarg d'una celebració anual, els partidaris de la branca carlina representada per Carles Hug de Borbó i Parma van ser atacats a trets. El resultat fou de dos morts i una polèmica que encara ara presenta moltes incògnites.

la imminència de la mort de Franco i l'inici de la transició, van buscar una solució de recanvi en la persona del germà petit de Carles Hug, Sixto Enrique de Borbó, un antic legionari, "caricatura de *play-boy* internacional" i "conspirador d'opereta" —com l'han qualificat mitjans carlistes—, que va acceptar d'enfrontar-se amb el seu germà i encapçalar el sector del carlisme vinculat al Movimiento, d'essències ultraconservadores i sovint filofeixistes.

"Operación Reconquista". Els carlins de dreta disposaven ja d'un líder alternatiu, calia aleshores comptar amb un contingent humà suficientment important per planificar una operació que pretenia desarticlar i desprestigiar el Partit Carlista, incòmode en un moment en què es tractava d'institucionalitzar la nova monarquia designada per Franco. La recentment constituïda Comunió Tradicionalista —dirigida, entre altres, pel fanàtic requetè José Arturo Márquez de Prado— i l'associació Unión Nacional Espanola (UNE), fundada el maig del 1975 per homes com Antonio M. Oriol y Urquijo —president del consell d'estat— o José Luis Zamanillo —secretari de les Corts i *consejero del reino* per designació de Franco—, oferirien la logística necessària per atorgar a Sixto un Partit. Els diners per finançar-lo van venir —segons va denunciar el Partit Carlista després dels fets de Montejurra— de diverses fonts: la Secretaria General del Movimiento, que aleshores encapçalava Adolfo Suárez, va oferir 15 milions de

pessetes, José Maria de Araluce, que presidia la Diputació de Guipúscoa, va ingressar 42 milions en un compte del Banco Guipuzkoano a nom de Márquez de Prado i Zamanillo i Antonio M. Oriol va distribuir 8 milions de

La muntanya navarresa de Montejurra va ser l'esconari dels enfrontaments entre els partidaris de Carles Hug de Borbó i les faccions carlines d'extrema dreta.

pessetes més en diversos comptes del Banc Central de Santander, Logronyo, Pamplona, Burgos, Sòria, etc. El marc on hauria de produir-se l'operació era la trobada anual a Montejurra. Allà el sector ultra passaria comptes amb els carlistes desviats.

Els fets de Montejurra. Segons la denúncia efectuada per carlistes legitimistes, partidaris de Carles Hug, la logística final de la "Reconquista" de Montejurra pels franquistes va tenir lloc durant la Setmana Santa del 1976, en una reunió celebrada al despatx de Fraga Iribarne –aleshores ministre de la Governació– en la qual van participar el director general de la Guàrdia Civil, el general Campano, Antonio M. de Oriol, el mateix Sixto i Zamanillo, entre altres. Márquez de Prado fou l'encarregat d'organitzar la defensa, amb un grup de professionals, ben armats, en el si del qual figuraven membres del conjunt de l'extrema dre-

ta europea –des d'antics OAS (peus negres algerians), passant per *ustachi* (feixistes) croats, *missinos* (neofeixistes) italians o antics membres de la PIDE (antiga policia política) portuguesa–. El dia 6 de maig la capital navarresa va aparèixer profusament pintada amb consignes del tipus "Montejurra rojo, no", "Salvemos Montejurra", "Dios, Patria, Rey", "Arriba España", "Temblad, estamos aquí". Es tractava de crear un ambient hostil i de terror que frenés els carlistes a assistir a Montejurra, una campanya en què va participar la premsa franquista i que es va concretar també amb una multitud de cartes enviades als carlistes més significats.

El programa del dia 9 de maig, organitzat per la Germandat del Via Crucis, no era diferent del d'altres anys: el via crucis començava a les 10.30 h des del monestir d'Iratxe fins al cim de Montejurra, on a les 12 h s'havia de celebrar una missa, i mitja hora més tard es do-

naria lectura al missatge de Xavier de Borbó i al manifest de Carles Hug. Des del dia abans, però, els homes de Sixto tenien ocupats els llocs estratègics de la muntanya. I no hi faltaven guàrdies civils i forces d'ordre com a suport logístic. A desgrat de tot, però, uns quants milers de carlins van anar a la seva cita anual. A partir de les 10 h del matí es produïren els primers enfrontaments: en un d'ells Aniano Jiménez Santos, un carlista de Santander, queia abatut per un tret de pistola disparat per un home que duia un braçilet amb la sigla "RS" (requeté seguretat) i que responia al nom de José Luis Marín García-Verde. Aniano moria el dia 13 a l'hospital. Poc temps després, quan el cap de la processó s'acostava al cim de la muntanya, Sixto donava als seus homes l'ordre de disparar: un noi de vint anys, d'Estella, Ricardo García Pellejero, va morir de manera quasi instantània. Davant dels esdeveniments, Carles Hug, que havia fet la seva aparició a la marxa, va aconsellar als seus partidaris de no continuar, per evitar una sagnia.

Responsabilitats mai no aclarides. L'operació "Reconquista" havia fracassat de manera clara i contundent i ara calia depurar responsabilitats. Però era evident que les autoritats pertinents no volien saber-ne res. Fraga Iribarne, des de Caracas, on es trobava de viatge oficial, va declarar l'endemà que el que havia esdevingut a Montejurra era "una baralla entre germans" i que les forces d'ordre "no van poder intervenir abans ni d'altra manera que com ho van fer", a desgrat que tothom sabia que la muntanya estava presa per homes armats des del dia abans. *La Vanguardia Española* del dimecres dia 12 de maig exigia responsabilitats i acusava Fraga de frivoltzar sobre els fets. Finalment, Sixto de Borbón va abandonar el país per evitar ser processat, i els detinguts, José Luis Marín, Márquez de Prado, Francisco Carreras van ser posats en llibertat provisional set mesos després. El jutge es va negar a implicar en els fets alts personatges, a desgrat de les evidències existents. I Montejurra ha quedat com una de les tantes taques negres, mai no aclarides, de la transició.

Pelai Pagès i Blanch

